

vjerskim pobudama i potrebama, ova je književnost imala i svoj daleko širi kulturni utjecaj – sudjelovala je, kako ističe Karamatić, „u pokretanju duhovnih integracijskih tijekova u hrvatskome narodu, u povezivanju regionalnih književnosti, standardizaciji jezika, i, konačno, dubljem povezivanju razdvojenih dijelova hrvatskoga etničkog korpusa“ (str. 28). U tome kontekstu, a sukladno današnjim izazovima mjesne hrvatske kulture u Vojvodini, koja baštini upravo književnost s takvim, neknjiževnim, funkcijama iz povijesti, valja ukazati i na sljedeće: iz rakursa aktualnih identitetskih prijepora s kojima se suočavaju Hrvati u Vojvodini, koje joj nameću prije svega pojedini činitelji srbijanskoga kulturnog i znanstvenog prostora, ova knjiga nedvojbeno potvrđuje uključenost ovdašnjih Bunjevaca i Šokaca u ondašnji hrvatski kulturni prostor. Drugim riječima, književnost Bunjevaca i Šokaca u ugarskome Podunavlju nastala u XVIII. stoljeću u znanstvenim se krugovima smatra integralnim dijelom hrvatske književnosti toga doba!

Tomislav Žigmanov

Marija Cindori-Šinković, Eva Bažant, Nevenka Bašić Palković, *Bunjevačko-šokački kalendari : 1868-1914 : Bibliografija*, Grafoprodukt, Subotica, 2011., 160 str.

Nastavljujući se na raniji bibliografski rad, kojim su obuhvaćene i bibliografije od značaja za podunavske Bunjevce (*Bibliografija Mije Mandića*, Subotica, 1987; *Književni sever (1925-1935) : Bibliografija*, Beograd, 1999; *Neven Zabavno-poučni misečnik za Bunjevce i*

Šokce (1884-1914) : Bibliografija, Beograd-Subotica, 2008) subotičke bibliografkinje Marija Cindori-Šinković, Eva Bažant i Nevenka Bašić Palković nedavno su objavile bibliografiju bunjevačko-šokačkih preporodnih kalendara koji su izlazili u razdoblju 1868.-1914.

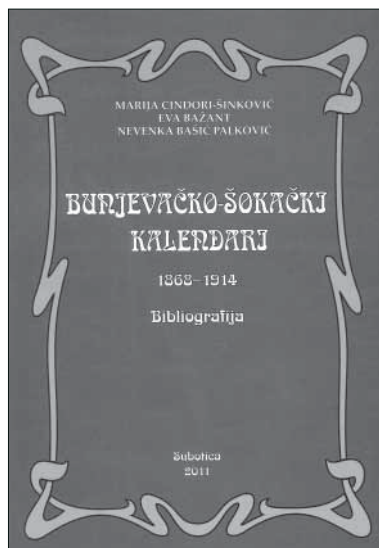
U ovoj su bibliografiji autorice kronološki obradile ukupno pet kalendara iz preporodnog razdoblja južnougarskih Hrvata: *Bunjevački kalendar* (1868., 1869.), *Bunjevački i šokački kalendar* (i kao: *Bunjevačko-šokački kalendar*, 1870., 1871., 1879., 1881.), *Subotička danica bunjevačko-šokački kalendar* (koja je izlazila i pod imenima *Bunjevačko-šokački kalendar ili Subotički kalendar*, *Nova danica ili bunjevačko-šokački kalendar*, *Danica ili bunjevačko-šokački kalendar*, 1884.-1914), *Kalendar Katoličkog pučkog saveza* (prvo godište kao: *Danica kalendar Katoličkog pučkog saveza*, 1909.-1914.) i *Zomborski pravi bunjevačko-šokački kalendar* (1882.). Poslije bibliografske građe, u knjizi su članci M. Cindori-Šinković o kratkoj povijesti narodnih kalendara i metodološke napomena uz bibliografiju, te uradak N. Bašić Palković o prvim bunjevačkim kalendarima i listovima. Knjiga završava korištenom literaturom te korisnim kazalima (razriješenih pseudonima, toponima i imenskim) te ilustracijama iz obrađenih kalendara.

Iako je većina sadržaja ove bibliografije već objavljena u *Subotičkoj bibliografiji 1764-1689*, sv. 1 (Subotica, 1988) i *Subotičkoj bibliografiji 1870-1918*, sv. 2 (Subotica, 1993), izvjesne razlike ipak postoje. Najprije, nova bibliografija je dopunjena rarednim *Zomborskim pravim bunjevačko-šokačkim kalendarom* (čiji je jedini broj izašao u Somboru),

ali i *Bunjevačko-šokačkim kalendarom* za 1881. godinu, kojega nema u *Subotičkoj bibliografiji*, ali je važnija dopuna što je, za razliku od *Subotičke bibliografije*, ova bibliografija kalendara anotirana – ispod teksta značajnijih bibliografskih jedinica nalaze se bilješke s podacima o tekstu – autoru, žanru, temi ili opsegu teksta. Usto, neke su i pogreške iz ranijih bibliografija ispravljene, npr. u bibliografiji *Nevena* netočno se navodi da su Janko Kostalić i J.-ć. pseudonimi nepostojećega Nikole Evetovića, već su to pseudonimi Ivana Evetovića, kako se točno navodi u ovoj bibliografiji.

Knjiga je svakako od iznimne koristi svima koji izučavaju ili se interesiraju za povijest bunjevačkih i šokačkih Hrvata u preporodnome razdoblju do početka Prvoga svjetskog rata, ne samo zbog olakšanja istraživanja, već i zbog činjenice što je katkada teško doći do nekih, osobito starijih kalendara (najstarija dva obrađena mogu se preuzeti s internetske adrese <http://bunjevci.com/site/bunjevacki-kalendar/>).

No, slobodni smo ipak iznijeti i nekoliko sugestija, svakako ne s ciljem umanjivanja značaja bibliografskih napora, već nadasve zbog toga što mogu biti od koristi ne samo u korištenju bibliografije, nego i razumijevanja mjesta obrađenih kalendara u nakladništvu bunjevačkih Hrvata. Prije svega, u praktičnome pogledu, čini se da bi olakšalo snalaženje u knjizi i korisnost bibliografske obrade, da ona nije urađena kronološki, već kao predmetna (po pojedinim kalendarima). Također je šteta što u pratećim tekstovima nije spomenuto da je *Bunjevačko-šokački* (kasnije: *Bunjevački i šokački*) kalendar, koji je izravni rezultat preporodnoga djelovanja Ivana

Antunovića (za razliku od *Bunjevačkoga kalendara* za 1868. i 1869. koji je rađen na srpski poticaj), izašao i za 1876. i 1882. godinu, ali da ovi primjerci nisu sačuvani (o njihovu izlasku zaključuje se posredno – iz kasnijih tekstova), a nije spomenut ni pokušaj svećenika Ivana Burnača (Ivan Bátori), koji je 1874. u *Bunjevačkoj i Šokačkoj Vili* najavio da će sljedeće godine u Baji tiskati kalendar *Bunjevačka i Šokačka Danica*, ali nema traga da je doista i tiskan. No, ono što je zapravo jedino sporno jest metodološki okvir bibliografije, jer je u člancima M. Cindori-Šinković i N. Bašić Palković, izostao cjeloviti povijesni prikaz kalendarske tradicije podunavskih Hrvata, što kod neupućenoga čitatelja stvara krivu predodžbu o kalendarima u bunjevačkih Hrvata.

Naime, s jedne strane, kada je riječ o kalendarima koji prethode obrađenima, prešućeni su kalendari koje su u Budimu tiskali franjevci u XVIII. stoljeću, te svjetovni svećenici i laici do polovice XIX. stoljeća, koji su bili namijenjeni Hrvatima u Ugarskoj i Slavoniji. Njihovo

vo izdavanje započeo je 1734. u Budimu fra Stjepan Vilov, na čiji se rad nastavio fra Emerik Pavić 1747.-80., te fra Marijan Lanosović 1778.-86. No, osim slučaja kada su Pavić i Lanosović istodobno (1778.-80.) uređivali dva kalendara, usporedo su izašla još dva franjevačka kalendara: fra Emerik Pavić je 1740. dovršio i objavio višegodišnji kalendar fra Nikole Kesića, koji je objavljen kao dodatak u Kesićevome lekcionaru *Epistole i Evangijela priko sviju nedilja i blagi dneva svetih godišnji*, a fra Đuro Rapić je objavio *Kolendar* za 1743. i 1744., kojega je nastavio uređivati fra Jerolim Lipovčić 1745.-55. Ovi se samostalni kalendari često skupno nazivaju Ilirskim ili Iliričkim kalendarom, od kojih je sačuvano samo nekoliko godišta: *Kalendar ili uregjeno prikazanje nediljah i svetkovinah* za 1766., *Kalendar iliti uregjenje godissnje nediljah, svetkovinah, misecnog prominjenja* za 1769., *Kalendar slovinski* za 1778., *Svetodanik illity kalendar illyricski* za 1781. te *Novi i stari misecnik illity kalendar illyricski*, 1785., a sačuvan je i višegodišnji Kesićev kalendar. Osim ovih, u Osijeku su kalendar tiskali odvjetnik Ivan Matković za 1792. i fra Aleksandar Tomiković za godine 1793.-1817. (*Novi i stari svetodanik iliti kalendar ilirički*) te svećenik Adam Filipović Heldentalski od 1822. do 1867. ili 1871. (*Novi i stari svetodanik* poslije *Novi i stari kalendar slavonski* (1843.-48. – *i bosanski*)), dok su ih u Budimu izdavali požeški odvjetnik tada cenzor u Budimu Antun Nagy 1813.-23. (*Novi i stari kalendar ilirički*) te jezikoslovac iz Broda Ignjat Alojzije Brlić 1836.-55., a nakon njegove smrti još dvije godine njegov sin Andrija Torkvat (*Novouredeni ilirski* /1845. – *naški*, 1846. – *hrvatsko*

slavonskil kalendar iliti Svetodanik). U Budimu je još tiskan i *Obchenski ilirski kalendar* za 1837. No, s druge strane, još je važnije što je prešućeno da najvažniji kalendar iz preporodnoga razdoblja, onaj kojega je 1884. pokrenuo svećenik Pajo Kujundžić, zapravo izlazi do danas: od 1919. do 1941. pod naslovom *Subotička Danica kalendar Bunjevaca i Šokača* (samo za 1919. kao *Subotička Danica ili bunjevačko-šokački kalendar*), a poslije Drugoga svjetskog rata kao *Subotička Danica*, koja je dva puta kratkotrajno obnavljana (1945. i 1946. te 1971. i 1972.), a od 1984. izlazi neprekidno (od 1995. kao *Subotička Danica (nova)*) do 2010. kada je ponovno pod nazivom *Subotička Danica*).

Drugim riječima, šteta je što je bibliografska obrada preporodnih bunjevačkih kalendara istrgnuta iz povijesnoga konteksta, umjesto da se promatra kao dio duge kalendarske tradicije podunavskih Hrvata, čime je otvorena mogućnost da se vrijedno bibliografsko djelo stavi u politikantske okvire dokazivanja navodne bunjevačke samosvojnosti.

Slaven Bačić

Jasna Melvinger, *O Iliji Okrugiću Srijemcu*, NIU „Hrvatska riječ“, Subotica, 2011., 166 str.

Knjiga predstavlja skup autoričinih radova nastalih kao rezultat višegodišnjeg proučavanja i promišljanja rada i djela Ilije Okrugića. Riječ je o radovima koji su dosad bili objavljeni u ponešto drukčijoj redakciji različitih zbornika i stručnih časopisa. Ovako, pak, sabrani pouzdano su dobra referentna točka za možebitna buduća istraživanja Okru-